ΕΠΙΤΙΜΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΣΗΕΑ

Ομιλία του πρ. της ΕΣΗΕΑ Α. Μανωλάκου στην τελετή αναγόρευσης πέντε προσωπικοτήτων του πολιτισμού σε επίτιμα μέλη της ΕΣΗΕΑ

Κυρίες και κύριοι,
Αγαπητοί συνάδελφοι,

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ενώσεως Συντακτών ευχαριστεί τις κυρίες ’ννα Συνοδινού και Διδώ Σωτηρίου και τους κυρίους ’γγελο Βλάχο, Μίκη Θεοδωράκη και Σπύρο Μελετζή που αποδέχθηκαν – και αυτό αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για την Ένωση Συντακτών – την πρότασή μας να αναγορευθούν επίτιμα μέλη της Ε.Σ.Η.Ε.Α. Ενός από τα αρχαιότερα, τα ιστορικά επαγγελματικά σωματεία της ελληνικής διανόησης.

1. Οι περισσότεροι από τους τιμωμένους, αν όχι όλοι, θα ήταν άλλοτε τακτικά μέλη της Ε.Σ.Η.Ε.Α.. Αρκεί να θυμηθούμε ότι στις αρχές του αιώνα, αλλά και αργότερα, δημοσιογράφοι, ποιητές και λογοτέχνες, θεατρικοί συγγραφείς και δοκιμιογράφοι, ιστορικοί και δημοσιολόγοι στεγάζονταν εν πολλοίς στην Ένωση Συντακτών. Πρωτοστάτησαν στην ίδρυσή της από τις πρώτες απόπειρες του τελευταίου τετάρτου του περασμένου αιώνα, έως το 1903 και το 1909 να συγκροτηθεί η επαγγελματική δημοσιογραφική οργάνωση.
Και αυτές οι προσπάθειες καρποφόρησαν τον Δεκέμβριο του 1914 με την ιδρυτική συνέλευση της Ε.Σ.Η.Ε.Α. στην αίθουσα των Φίλων του Λαού. Από τότε, με πρώτο Πρόεδρο τον Ιωάννη Κονδυλάκη και ως τις μέρες μας, είναι μακρύς ο κατάλογος που εξέχοντες συγγραφείς, άνθρωποι της τέχνης και της διανόησης, λάμπρυναν και κοσμούν την πνευματική ταυτότητα της Ε.Σ.Η.Ε.Α.: Από τον Κωστή Παλαμά, τον Μήτσο Χατζόπουλο, τον Γρηγόριο Ξενόπουλο , τους επιζώντες του Μεσοπολέμου και της Εθνικής

Αντίστασης ως τις νεότερες και τις σημερινές γενιές.
Και όταν τα πνευματικά σωματεία άρχισαν να πληθαίνουν και να παίρνουν τη θέση τους κατά κατηγορία μέσα σε αυτά οι άνθρωποι του λόγου και της τέχνης, η Ένωση Συντακτών ήταν σε πολλές περιπτώσεις το δεύτερο και σε ορισμένες φορές το πρώτο τους σπίτι. Γιατί παρ΄ όλα τα σκαμπανεβάσματα, τις σιωπές και τις απουσίες της η Ε.Σ.Η.Ε.Α. πάντα διατηρούσε, έστω και υποβαθμισμένο, τον πνευματικό της χαρακτήρα – εκείνα δηλαδή τα γνωρίσματα που είναι σύμφυτα στη δημοσιογραφία. Με αυτά η κοινωνία αναγνωρίζει τους δημοσιογράφους και για αυτά κατά κύριο λόγο τους κρίνει.
Αλλά και στο επίπεδο των συλλογικών πράξεων, οι δημοσιογραφικές ενώσεις αποκτούσαν ευρύτερη κοινωνική νομιμοποίηση κάθε φορά που οι δραστηριότητές τους αναδείκνυαν την πολιτιστική τους ταυτότητα καθώς υπερέβαιναν τα στενά επαγγελματικά αλλά και επώδυνα προβλήματα και συνδέονταν με τα καθολικά αιτήματα των καιρών.
–**Με το αίτημα της ελευθερίας**, στην περίοδο της κατοχής, όταν στις 25 Μαρτίου 1943, η Ε.Σ.Η.Ε.Α. πρωτοστάτησε με τον τότε Πρόεδρο της Γιώργο Καράτζα και μαζί με την εταιρία θεατρικών συγγραφέων, τις ενώσεις εργατών τύπου, υπαλλήλων πρακτορείων, προσωπικού εφημερίδων, εφημεριδοπωλών και αντιπροσωπείες συντακτών από όλες τις εφημερίδες υπέγραψαν το “Πρωτόκολλο της Αντίστασης”.
–**Με το αίτημα προστασίας του φυσικού και αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος**, όταν στη δεκαετία του 1950 κυριαρχούσε η ιδεολογία της αντιπαροχής και η Ένωση Συντακτών αντιτάχθηκε μετέχοντας στην Κοσμητεία Τοπίου με τον αείμνηστο Δημήτρη Πικιώνη.
–**Με το αίτημα προστασίας της πολιτιστικής μας κληρονομιάς**, όταν μόλις πριν από δυο χρόνια η Ε.Σ.Η.Ε.Α. μαζί με τους έλληνες αρχαιολόγους προειδοποιούσε για τις απειλούμενες καταστροφές στον Εθνικό Κήπο και στον Κεραμεικό από τα έργα διανοίξεως του Μετρό.
–**Με το αίτημα της διαφύλαξης των ανθρωπίνων αξιών**, σήμερα που απειλούνται από τη νέα βαρβαρότητα των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

2. Η σημερινή εκδήλωση για τους εξέχοντες τιμωμένους μας, υποδηλώνει την επιθυμία της Ε.Σ.Η.Ε.Α. να συνδεθεί με την παράδοσή της και να επιδιώξει να συμβάλλει στην αντιμετώπιση της πολιτιστικής υποβάθμισης. Και αυτό δεν είναι εύκολο, ούτε καν αυτονόητο. Χρειάζεται να κερδηθεί σε συνεχή αναμέτρηση με τις προκλήσεις της λεγόμενης Κοινωνίας της Πληροφορίας, αλλά και της ενσωμάτωσης στο ευρωπαϊκό περιβάλλον, ώστε σ' αυτή την πορεία να προστατευτεί και να αναδειχθεί η εθνική πολιτισμική μας ταυτότητα, όχι σαν εκδοχή του μοναδικού και του ανάδελφου, αλλά μέσα από την ποικιλομορφία των καταβολών και των εκφράσεών της.

Ούτε θεωρείται αυτονόητο σήμερα, όπως κάποτε, το χρέος της δημοσιογραφίας να γειτνιάζει περισσότερο με το λειτούργημα παρά με το επάγγελμα, μαζί με το εξίσου αυτονόητο χρέος των δημοσιογραφικών οργανώσεων να διακονούν ταυτόχρονα και ισότιμα τον συνδικαλιστικό και τον πνευματικό, τον πολιτιστικό τους χαρακτήρα.

Αφού και μόνον ο ευανάγνωστος όρος "δημοσιογράφος" παραπέμπει ευθέως σε δύο πυλώνες του πολιτισμού, στον δήμο αφ' ενός και αφ' ετέρου στη γραφή. Και η δέουσα αυτοκριτική εντιμότητα θα μας υποχρέωνε να συμφωνήσουμε ότι ούτε ο δήμος ούτε η γραφή υπηρετείται στο επίπεδο των προσδοκιών μας ή της ευθύνης που μας αναλογεί.

Ως προς τη σχέση της δημοσιογραφίας με τον δήμο, χρειάζεται να υπογραμμιστεί ότι συχνά η αποκαλούμενη "τέταρτη εξουσία" φέρεται σαν πραγματική, αν και εξωθεσμική εξουσία, ή σαν υποτακτικό συμπλήρωμα των άλλων, θεσμοθετημένων εξουσιών, με προφανές αποτέλεσμα να μην υπηρετεί τον πολιτισμό της πλήρους ενημέρωσης, της αυστηρής κριτικής και του αδέκαστου ελέγχου στον οποίο έχει ταχθεί.

Ως προς τη δημοσιογραφική γλώσσα, η οποία σε άλλες περιόδους προτείνονταν ως πρότυπο, είναι αναγκαία η υπόμνηση ότι απειλείται από τη βιασύνη, τη φλυαρία, βαρύγδουπα στερεότυπα, την ευκολία, την προχειρότητα και την λειψή γνώση. Απειλείται επίσης από μια κακώς εννοούμενη προφορικότητα, καθώς και από μια ψευδεπίγραφη ελευθεριάζουσα νεοκυνικότητα, που δημαγωγεί και κολακεύει τα χαμηλά ένστικτα.

Ως εκ τούτου είναι εύλογο να θεωρηθεί ότι δεν τιμά τον παιδευτικό της ρόλο. Οφείλουμε λοιπόν να αποδεχθούμε ότι η πολιτιστική συμβολή του δημοσιογραφικού κόσμου δεν είναι ικανοποιητική σε σχέση με το σεβασμό και την προαγωγή της γλώσσας. Οφείλουμε επίσης να αποδεχθούμε ότι η εποχή που έχει εγκλωβίσει την Ένωση Συντακτών είτε στις τρικυμίες του πολιτικού συστήματος, είτε στη ρουτίνα της γραφειοκρατίας άμβλυνε συγχρόνως τον πνευματικό της χαρακτήρα, τον έχει απωθήσει στο περιθώριο ή τον διατηρεί σαν μια εφεδρεία, η οποία ωστόσο λίγες φορές παίρνει υπόσταση.
Η άμβλυνση αυτή επιταχύνθηκε και επιδεινώθηκε με τη διόγκωση των ηλεκτρονικών μέσων και με τη σύγχυση που επήλθε ως προς τις αρμοδιότητες των δημοσιογράφων, τη σχέση τους με τις εξουσίες και τη στάση τους απέναντι στο κοινό τους, το οποίο πολλοί τείνουν να το αντιμετωπίζουν σαν έναν γιγαντιαίο καταναλωτή που δεν δικαιούται να διαθέτει κριτήρια, βούληση και αισθητική.
Αν όμως συμφωνήσουμε ότι τα τελευταία χρόνια είμαστε μάρτυρες μιας πολιτιστικής κρίσης, είμαστε υποχρεωμένοι να αποδώσουμε σημαντικό μερίδιο ευθύνης ως προς τη γέννησή της σε εκείνους τους δημοσιογραφούντες και προπαντός δημοσιολογούντες που, από αγοραίο αμοραλισμό και πιθανόν ενόψει της προσωπικής τους ανάδειξης, υπηρετούν ένα φθοροποιό πολιτισμικό μοντέλο, οι βασικές παράμετροι του οποίου είναι ο κιτρινισμός, η καταδημαγώγηση, η διαπόμπευση προσώπων, η καταπάτηση ατομικών δικαιωμάτων και η καλλιέργεια κοινωνικών διακρίσεων και αποκλεισμών.
Το γεγονός ότι πολλοί από αυτούς δεν είναι καν μέλη δημοσιογραφικών οργανώσεων, κάθε άλλο παρά μας επιτρέπει τη στάση του αδιάφορου παρατηρητή, διότι αυτές ακριβώς οι ενώσεις κρίνονται και αυτές εγκαλεί ο πολίτης που δεν συγχωρεί την αδιαφορία και δεν εμπιστεύεται τις σποραδικές και αποσπασματικές παρεμβάσεις.

3. Η πνευματική υπόσταση και δράση του σωματείου των δημοσιογράφων δεν μπορεί να είναι ασυνεχής ούτε τυχαία, αλλά ούτε εξ αντανακλάσεως και δοτή. Εφόσον εξακολουθούμε να

πιστεύουμε στον ορισμό του Ιωάννη Ιακώβου – Μάγιερ πως “η δημοσίευσις είναι ψυχή της Δικαιοσύνης”, προβάλλει αυτονόητη η υποχρέωση των θεραπόντων της δημοσιεύσεως να υπηρετούν τον πολιτισμό της δικαιοσύνης, της ισηγορίας και της ελευθερίας. Και να τον υπηρετούν διαρκώς και διακαώς.
Σε αυτόν τον πολιτισμό του ανθρώπου έχουν αφιερώσει οι τιμώμενοι διαρκώς και διακαώς τον λόγο και την τέχνη τους. Με την κλασσική γραφή και την φωτογραφική απεικόνιση, την αναπαράσταση και την έκφραση του τραγικού, με τους θεσπέσιους και ρωμαλέους ήχους, έδωσαν και δίνουν την ελληνική, τη δική μας περιπέτεια της ζωής και του πνεύματος – και όλοι με κείμενα δημοσιογραφικά, όχι κατ’ ανάγκην της επαγγελματικής δημοσιογραφίας, αλλά από την εσωτερική ανάγκη που κατά καιρούς ένιωσαν να πουν τη γνώμη τους για τα δημόσια πράγματα του τόπου.

Τους ευχαριστούμε.